

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

จากการพัฒนาในปัจจุบัน ประเทศกำลังมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย หน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนระบบการบริหารให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านการบริหารมีการใช้เทคนิคทางการบริหารสมัยใหม่เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในองค์กร และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานมากที่สุด

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า มีแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานที่แตกต่างกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ในภาครัฐการบริหารงานแบบระบบราชการทำให้งานล่าช้า ไม่มีประสิทธิภาพ และเสียค่าใช้จ่ายสูง ส่วนในภาคเอกชนมีการทำงานที่รวดเร็ว ค่าใช้จ่ายต่ำและมีประสิทธิภาพในการบริหารมากกว่า จึงเกิดแนวคิดในการรวมการทำงานทั้งสองภาคเข้าด้วยกัน โดยให้ภาคราชการคัดถอนงานจ้างเหมาเอกชนให้ทำงานบางอย่างแทนรัฐเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในงาน จากวรรณกรรมต่าง ๆ ที่ได้ทำการศึกษาพบว่า การจ้างเหมาเอกชนของหน่วยงานภาครัฐทั้งหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจอาจทำให้ประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น เพราะระบบการทำงานของเอกชนมีสายการบังคับบัญชาสั้น มีการกระจายอำนาจ และมุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานมากกว่าสายการบังคับบัญชาและอำนาจ ในระยะหลังมีกระแสผลักดันให้ระบบราชการพัฒนาตัวเองเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ โดยหน่วยราชการหลายแห่งในยุโรปได้จ้างเหมาเอกชนเพื่อลดขนาดของภาคราชการให้เล็กลง ทำให้ขั้นตอนการบริหารกระชับรัด และเกิดประสิทธิภาพขึ้น แต่หน่วยราชการเหล่านั้นจำเป็นต้องปรับปรุงวิธีการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการจ้างเหมาด้วย ซึ่งกระแสการปรับปรุงการบริหารเหล่านี้ได้แพร่ขยายไปทั่วโลก และประเทศไทยเองก็เป็นหนึ่งในหลายประเทศที่รับแนวคิดนี้

ในประเทศไทยมีหลายฝ่ายเห็นความจำเป็นที่ต้องพัฒนาระบบราชการ โดยรัฐบาลเองก็ได้กำหนดเป็นนโยบายการบริหารที่มุ่งทำให้ภาครัฐเล็กลง และแปรรูปงานบางส่วนให้เอกชนไปดำเนินการ แต่มีปัญหาว่า การปรับปรุงระบบราชการด้วยวิธีการนี้จะทำให้เกิดประสิทธิภาพได้จริงหรือไม่ รวมทั้งจะเกิดปัญหาใหม่ตามมาบ้าง ยังไม่มีผู้ศึกษาอย่างจริงจัง และการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาในประเด็นเหล่านี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษามุ่งศึกษาประสิทธิภาพอันเกิดจาก การเปลี่ยนแปลงทางการบริหารในหน่วยงานราชการ โดยวิธีการจ้างเหมาบริการทำความสะอาด โดยมุ่งหวังว่า ผลการศึกษาจะก่อให้เกิดความรู้ในประสิทธิภาพของการบริหารงานด้วยระบบจ้างเหมา และจะเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบราชการต่อไป

การศึกษาคครั้งนี้เป็นการศึกษาในเชิงการบริหารการพัฒนา โดยมุ่งปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหาร โดยเน้นที่การปรับปรุงเพื่อให้เกิดความพึงพอใจของผู้รับบริการคือ ประชาชน การลดบทบาทของภาครัฐ ในบางกิจกรรมนอกจากจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพแล้วยังเป็นการส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นการบริการประชาชนด้วย ถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมธุรกิจและช่วยเหลือธุรกิจได้ทางหนึ่ง แต่องค์กรที่จะทำการจ้างเหมาต้องเตรียมโครงสร้างองค์การใหม่เพื่อให้เหมาะสม อันได้แก่ การปรับโครงสร้างให้มีหน่วยที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจ้างเหมาติดตามและประเมินผล ส่วนลูกจ้างเดิมขององค์การก็ต้องเปลี่ยนแปลงจากงานเดิมไปสู่งานใหม่ ซึ่งหน่วยงานต้องชี้แจงทำความเข้าใจ เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร นอกจากนั้นยังต้องจัดส่วนงานใหม่ ยกเลิกกฎระเบียบที่มีขั้นตอนมากัดงงานที่ไม่จำเป็นออก จัดงานที่ซ้ำซ้อนกันมาอยู่รวมกัน และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรกันใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับโครงสร้างใหม่ด้วย

โดยที่การพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหาร โดยวิธีการจ้างเหมาถือเป็นการพัฒนาองค์กรเพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการด้วย เพราะเมื่อมีการจ้างเหมางานที่หน่วยราชการไม่สามารถทำได้ดี งานที่เหลือก็จะมีการปรับปรุงให้กระชับและเกิดประสิทธิภาพด้วย อันจะนำไปสู่การสร้างภาพพจน์ขององค์การที่ดี ผู้รับบริการพึงพอใจ และถือเป็นการเพิ่มขวัญกำลังใจให้บุคลากรด้วยในกรณีที่มีการปรับเปลี่ยนงานให้มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม เปลี่ยนงานไปสู่ความถนัดมากขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งค่าใช้จ่ายก็อาจลดลงจากเดิมเพราะมีการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่คุ้มค่ามากขึ้น

การศึกษาคครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดที่ว่า การเปลี่ยนแปลงขั้นตอนและวิธีการบริหาร การเปลี่ยนแปลงการบริหารงบประมาณ และการเปลี่ยนแปลงการบริหารอัตรากำลังจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงาน ทำให้งานรวดเร็วขึ้นประหยัดขึ้นและเกิดความพึงพอใจของสมาชิกในองค์กร

ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกหน่วยงาน 6 หน่วยงานในจังหวัดขอนแก่นที่มีการจ้างเหมา อันได้แก่ โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น สำนักงานควบคุมโรคติดต่อเขต 6 ขอนแก่น วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนขอนแก่น ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุขอนแก่น ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยแบ่งประชากรที่ศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารระดับหัวหน้าหน่วยราชการ กลุ่มที่สองเป็นผู้บริหารระดับหัวหน้าแผนก และกลุ่มที่สามคือ กลุ่มเจ้าหน้าที่และลูกจ้าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ผู้ตอบมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ระยะเวลาของการเก็บข้อมูลเป็นช่วงเดือน กุมภาพันธ์ 2540 ถึงเดือนตุลาคม 2540 มีการทดสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลและความถูกต้องของข้อมูล โดยการทดสอบความเข้าใจในคำถามของผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลจาก 2 ส่วน คือ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยตรงและข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบตีความ และขยายความเชิงพรรณนาเพื่อให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดในการศึกษา

ผลการศึกษาการบริหารการจ้างเหมาเอกชนทำความสะอาดของ 6 หน่วยงานราชการ พบว่า

1. โรงพยาบาลขอนแก่นจ้างเหมาเอกชนทำความสะอาดด้วยวิธีตกลงราคาจ้างโดยการใส่ใบสั่งจ้างรายเดือน ในช่วงต้นปีงบประมาณจะมีการประกาศจังหวัดขอนแก่นเรื่องการสอบราคา แต่ผู้รับจ้างมักเป็นรายเดิม จากการศึกษาพบว่า เมื่อมีการจ้างเหมาให้เอกชนทำความสะอาด โครงสร้างขององค์กรเดิมได้ถูกปรับเปลี่ยนไป โครงสร้างใหม่มีขนาดเล็กลง ើอต่อการบังคับบัญชาและการทำงาน ส่วนอัตราค่าจ้างเดิมก่อนจ้างเหมาเอกชนมีการเกลี้ยอัตราไปทำหน้าที่ใหม่หลังการจ้างเหมางานที่มีการเกลี้ยอัตราไปทำใหม่เป็นงานที่มีความสำคัญกว่าเดิม ผู้ปฏิบัติได้ใช้ทักษะและความสามารถ รวมทั้งใช้ศักยภาพในการทำงานมากขึ้น อันได้แก่ งานบริการผู้ป่วย ซึ่งไม่ใช่งานทำความสะอาด ทำให้บุคลากรพึงพอใจ หากเปรียบเทียบงบประมาณในการจ้างเหมาแล้วพบว่าโรงพยาบาลสามารถควบคุมขนาดกำลังคนไว้ได้เท่าเดิมแม้ว่าปริมาณงานจะมีมากขึ้น เพราะได้ใช้วิธีจ้างเหมาเอกชนไปในบางงาน ทำให้อัตราค่าจ้างเดิมถูกเกลี้ยไปทำงานที่มีความสำคัญกว่าเป็นผลให้ไม่ต้องเพิ่มอัตราค่าจ้าง

2. สำนักงานควบคุมโรคติดต่อเขต 6 จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงานของสำนักงานกับการใช้ระบบจ้างเหมาพบว่า มีความเหมาะสมงบประมาณด้านการจ้างเหมามีการกำหนดหลักเกณฑ์อย่างชัดเจนทำให้สามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้ แต่เมื่อวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดแต่เดิมที่ไม่มีการจ้างเหมา พบว่า งบประมาณหมวดนี้ไม่ได้ลดลง หลังมีการจ้างเหมาแล้ว เพราะถูกโยกย้ายงบประมาณไปใช้ในอาคารอื่นที่มีการก่อสร้างเพิ่มเติม ในด้านอัตราค่าจ้างพบว่า ไม่มีการตั้งอัตราเพิ่มขึ้น เพราะอาคารใหม่ใช้ระบบการจ้างเหมาทันทีที่สร้างเสร็จ ทำให้ไม่มีปัญหาด้านบุคลากร

3. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนขอนแก่น จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานแห่งนี้ไม่มีอัตราถูกจ้างประจำตำแหน่งนักการภารโรงทำความสะอาดตั้งแต่แรกตั้ง ใช้ระบบการจ้างเหมา

เอกชนทำความสะอาดแทนภายใต้ระเบียบกระทรวงการคลังการจ้างเหมาเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีถูกจ้างประจำในเรื่อง ค่าใช้จ่ายแล้ว พบว่า รายจ่ายค่าจ้างเหมาที่วิทยาลัยฯ จ้างบริษัททำนั้น ทำให้สะดวกในการบริหาร วิทยาลัยฯ ไม่ต้องบริหารงบประมาณเอง ทำให้ภาระด้านงบประมาณลดลง วิทยาลัยฯ สามารถไปปฏิบัติงานอื่นที่เป็นเป้าหมายหลักของงานได้ดีกว่า สภาพแวดล้อมทั่วไปในด้านการสะอาดที่เป็นผลจากการปฏิบัติงานของบริษัทเอกชนพบว่า สิ่งแวดล้อมดีเป็นที่พึงพอใจของบุคลากรภายในวิทยาลัยฯ ตลอดจนนักศึกษาและบุคคลภายนอกผู้มาใช้บริการก็เกิดความพึงพอใจ

4. ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุขอนแก่น จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานแห่งนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี คือ ไม่มีถูกจ้างประจำตำแหน่งคนงานทำความสะอาดมาตั้งแต่ตั้งศูนย์ฯ ทำให้ศูนย์ฯ ต้องใช้ระบบการจ้างเหมาทำความสะอาด ซึ่งมีความเหมาะสมและการดำเนินงานหลักของศูนย์ฯ ก็เป็นไปด้วยดี ไม่มีภาระการบริหารงบประมาณและบุคลากรด้านการทำความสะอาด อีกทั้งยังทำให้การทำงานของหน่วยงานคล่องตัวมากขึ้นอันเนื่องมาจากมีอัตราค่าจ้างน้อยทำให้เป็นองค์กรเล็กไม่เป็นการระ คังเช่น หน่วยงานทั่วไปที่มีบุคลากรทำงานด้านต่าง ๆ รวมทั้งการทำความสะอาด

5. ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาพบว่า ศูนย์ฯ ไม่มีถูกจ้างประจำตำแหน่งนักการภารโรงตั้งแต่แรกตั้ง แต่ใช้วิธีจ้างเหมาเอกชน โดยที่ศูนย์ฯ มีหน่วยงานคลังและพัสดุ ทำหน้าที่ตั้งงบประมาณรายจ่ายค่าจ้างเหมาและควบคุมดูแลการจ้างเหมา ตลอดจนการปฏิบัติงานของบริษัทผู้รับจ้าง ซึ่งก็เป็นงานในหน้าที่การจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยคลังและพัสดุที่ทำหน้าที่ในด้านอื่นอยู่แล้ว จึงไม่ถือเป็นภาระที่เพิ่มขึ้นในการจ้างเหมา แต่ทำให้งานหลักของหน่วยงานดำเนินไปได้ด้วยดีมากขึ้น เพราะอัตราค่าจ้างของบุคลากรไม่จำเป็นต้องเพิ่มขึ้นในด้านที่มีงานหลักของหน่วยงาน

6. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานนี้มีถูกจ้างทำความสะอาดอยู่เดิม แต่ภายหลังได้เปลี่ยนไปใช้วิธีการจ้างเหมาบริษัทเอกชนตามนโยบายของรัฐ ถูกจ้างที่มีอยู่เดิมได้โอนไปทำงานในจุดอื่น มีการปรับปรุงองค์กรและงานใหม่เพื่อให้มีการประหยัดทรัพยากร การจ้างเหมาเอกชนของหน่วยงานนี้ทำให้ลดค่าสวัสดิการและข้อผูกพันต่อการจ้างถูกจ้างลงมาก หากมีการจ้างถูกจ้างประจำและมีการะงานเพิ่มขึ้นจำต้องจ้างถูกจ้างเพิ่มขึ้นอีกจะเป็นภาระในด้านสวัสดิการมาก ดังนั้น หลังจากมีการจ้างเหมาทำให้หน่วยงานสามารถโยกย้ายบุคลากรไปปฏิบัติงานหลักได้ดีกว่า ทำให้งานคล่องตัวขึ้น

และจากการศึกษาเปรียบเทียบทั้ง 6 หน่วยงาน สรุปได้ว่า

1. การจ้างเหมาในหน่วยงานเก่าและหน่วยงานตั้งใหม่หน่วยงานเก่าที่มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดอยู่เดิมแล้วอาจจะมีปัญหาบ้างในการที่หน่วยงานตัดสินใจจ้างเหมาบริการภาคเอกชน เพราะ

จะมีปัญหาต้องโยกย้ายพนักงานที่ทำงานอยู่เดิมไปทำหน้าที่อื่นแล้วให้บริษัทเอกชนเข้าทำหน้าที่แทน หากการย้ายเจ้าหน้าที่ไปทำในหน้าที่ใหม่ที่ดีกว่าเดิมก็ไม่เป็นปัญหา แต่หากย้ายไปในสถานะต่ำกว่าเดิมก็จะมีปัญหาด้านขวัญและกำลังใจ สำหรับหน่วยงานใหม่ที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำงานมาก่อนไม่มีปัญหาด้านบุคลากรแต่อย่างใดเพราะใช้บริการบริษัทเอกชนตั้งแต่แรกตั้ง จะมีภาระเพียงจัดงบประมาณจ้างเหมาเท่านั้น อย่างไรก็ตามจากการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่า หน่วยงานเก่าหรือหน่วยงานใหม่สามารถจ้างเหมาเอกชนได้หากผู้บริหารมีนโยบาย แต่หน่วยงานเก่าจำเป็นต้องมีระบบการจัดการบุคลากรให้ดีมีฉะนั้นอาจเกิดปัญหาได้

2. การจ้างเหมากับการลดขั้นตอนการทำงานเดิม

จากการศึกษาพบว่า การจ้างเหมาบริการเป็นการลดขั้นตอนการทำงานในด้านการควบคุมบุคลากร เพราะเมื่อมีการจ้างเหมาภาระการควบคุมจะเป็นของบริษัทผู้รับจ้าง แต่การจ้างเหมาอาจทำให้ภาระงานเพิ่มขึ้นในด้านการควบคุมบริษัทผู้รับจ้าง ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการจ้างเหมาเป็นการลดภาระและเพิ่มภาระซึ่งอาจไม่ทำให้ลดขั้นตอนการทำงานเดิมเสมอไป

3. การจ้างเหมากับประสิทธิภาพของงาน

จากการศึกษาพบว่า การจ้างเหมาทำให้ประสิทธิภาพของงานดีขึ้น ในระยะแรกเพราะบริษัทเอกชนควบคุมการทำงานของพนักงานอย่างเข้มงวด แต่ในระยะยาวอาจไม่ทำให้ประสิทธิภาพของงานดีขึ้นทั้งนี้เพราะบริษัทผู้รับจ้างมีน้อยรายไม่สามารถเลือกได้ ประกอบกับบริษัทผู้รับจ้างจ่ายค่าแรงพนักงานในอัตราที่ค่อนข้างถูกจึงไม่เป็นแรงดึงดูดใจพนักงานที่ดีให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ยาวนาน ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การให้เอกชนดำเนินการแทนหน่วยงานราชการไม่สามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพทุกกรณีไป โดยเฉพาะในระยะยาว

4. การจ้างเหมากับขวัญกำลังใจผู้ปฏิบัติงานเดิม

จากการศึกษาพบว่า การจ้างเหมาทำให้ขวัญกำลังใจผู้ปฏิบัติงานที่ทำงานอยู่เดิมดีขึ้นเพราะถูกโยกย้ายไปทำงานใหม่ในสถานะที่ดีกว่าเดิมเป็นส่วนใหญ่ ในประเด็นนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารของหน่วยงานด้วย หากมีการจัดการไม่ดีก็อาจเกิดปัญหาคือขึ้นได้เช่นกัน

5. การจ้างเหมากับภาระด้านรายจ่าย

จากการศึกษาพบว่า การจ้างเหมาสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายให้คงที่ได้ เพราะหน่วยงานจ้างเหมาเป็นเงินก้อน ภาระด้านการควบคุมค่าใช้จ่ายเป็นภาระของบริษัท ในระยะแรกจะปรากฏผลดีกับหน่วยงานเพราะไม่มีการหาเงินงบประมาณเพิ่มหากไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย แต่ในระยะยาวมีแนวโน้มว่าการจ้างเหมาจะมีราคาที่สูงขึ้นทุกปี หากหน่วยงานไม่สามารถจัดงบประมาณเพิ่มขึ้นได้ก็อาจทำให้ประสิทธิภาพของงานลดลงได้

ยาวมีแนวโน้มว่าการจ้างเหมาจะมีราคาที่สูงขึ้นทุกปี หากหน่วยงานไม่สามารถจัดงบประมาณเพิ่มขึ้นได้ก็อาจทำให้ประสิทธิภาพของงานลดลงได้

6. การจ้างเหมากับอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานบางแห่งมีลักษณะงานที่ต้องทำงานต่อเนื่อง 24 ชั่วโมง หากมีการจ้างเหมาตลอด 24 ชั่วโมงจะเรียกค่าใช้จ่ายสูงมาก ดังนั้น หน่วยงานจึงเลือกที่จะจ้างเหมาตามเวลาราชการ ซึ่งอาจเกิดปัญหาไม่มีคนทำงานหลังหมดเวลาจ้างเหมาตามสัญญา ประเด็นนี้อาจต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่ประจำทำงานในบางช่วงเวลาบ้าง ไม่อาจจ้างเหมาได้ทั้งหมด

7. ธุรกิจการจ้างเหมา

จากการศึกษาพบว่า บริษัทที่รับจ้างเหมาเอกชนยังมีน้อยรายมีมากตามหัวเมืองใหญ่ ๆ ซึ่งลักษณะนี้อาจเป็นปัญหาขึ้นได้ในอนาคตที่มีธุรกิจน้อยรายให้เลือก แต่หน่วยงานของรัฐหรือรัฐบาลจะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ธุรกิจเหล่านี้เฟื่องฟูขึ้นเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจได้ โดยเฉพาะเศรษฐกิจในภูมิภาค และหากรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนที่จริงจังอาจทำให้คุณภาพของบริษัทรับจ้างเหมาดีขึ้นในอนาคต

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ก็นำมาสู่ข้อเสนอแนะได้ว่า การจ้างเหมาบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจ้างเหมาทำความสะอาดนั้น ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารมีผลดีมากกว่าผลเสีย หน่วยงานอื่นที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกับหน่วยงาน 6 หน่วยงานนี้อาจนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงานได้บ้างไม่มากก็น้อย โดยควรขยายไปจ้างเหมาในงานประเภทงานอื่น ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและการพัฒนาในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งอาจเป็นการจ้างเหมารักษาความปลอดภัย การจ้างเหมาจัดการประชุม การจ้างเหมาจัดทำเอกสาร หรือการจ้างเหมารังวัดที่ดิน เป็นต้น